

1.1. Euroopa Liidu energiapoliitika

Euroopa Liidu energiapoliitika aluseks on kaks asjaolu: esiteks, suur osa fossiilsetest energiaallikatest (ca 60% vedelkütuste toorainest ning ca 30% maagaasist) ostetakse väljastpoolt Euroopa Liitu ning teiseks, nende kasutamine põhjustab kliimamuutusi. Siit tulenevad ka riskid, mis on ühest küljest seotud kütuste tarnekindluse, tõusvate hindade ning ülemaailmse konkurentsiga fossiilkütuste pärast, ja teisest küljest seotud inimtekkeliste kasvuhoonegaaside põhjustatud kliimamuutustega.

Euroopa Liidu energiapoliitika on lähtunud ühisest eesmärgist tagada energiatoodete ja -teenuste pidev kättesaadavus turul kõigile tarbijatele taskukohase hinnaga, aidates samas saavutada Euroopa Liidu laiemaid sotsiaalseid ja kliimaeesmärke.

Euroopa Liidu energiapoliitika põhialused on kokku lepitud Lissaboni lepingu¹, kus prioriteetidena on määratletud:

- energia siseturu toimimine;
- energia varustuskindlus;
- energiakasutuse tõhusus, energia kokkuhoid ja taastuvate energiaallikate kasutamise edendamine;
- energiaturgude integreerimine ning -võrkude ühendamine.

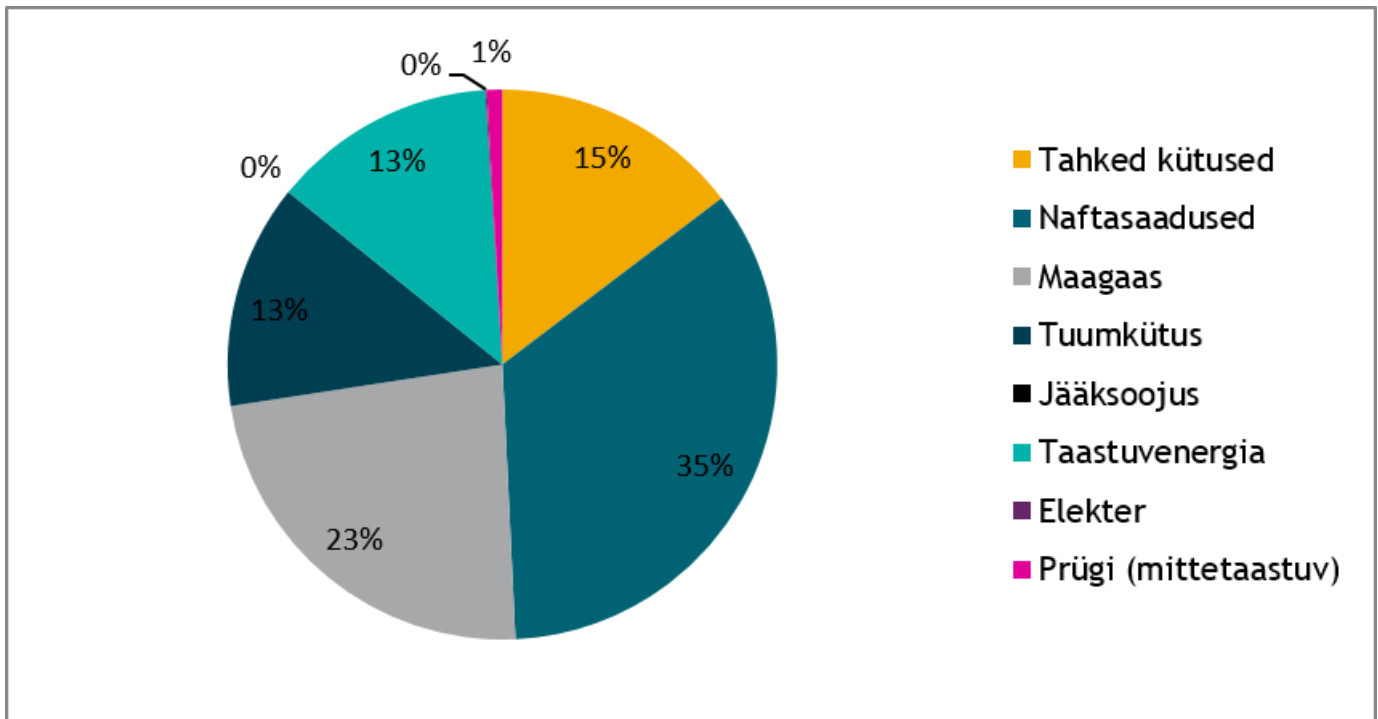
Energialiidu idee kui Euroopa Liidu strateegilise tegevuskava ühe osa väljaarendamises leppisid riigipead kokku 2014. aasta juuni Ülemkogul. Euroopa Komisjon avaldas mahuka energialiidu dokumentide paketi "Vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegia" 2015. aasta veebruaris. Energialiidu arendamine on Jean-Claude Junckeri juhitava Euroopa Komisjoni üks olulisemaid prioriteete, mille eesmärgiks on vähendada Euroopa Liidu sõltuvust kütuste ja gaasi impordist, tugevdada energia siseturu toimimist, suurendada taastuenergia osakaalu ning energiatõhusust ja kindlustada Euroopa Liidu juhtrolli võitluses globaalse kliimasoojenemisega.

Energialiidul on viis energiajulgeolekule, -tõhususele ja konkurentsivõimele suunatud meetet:

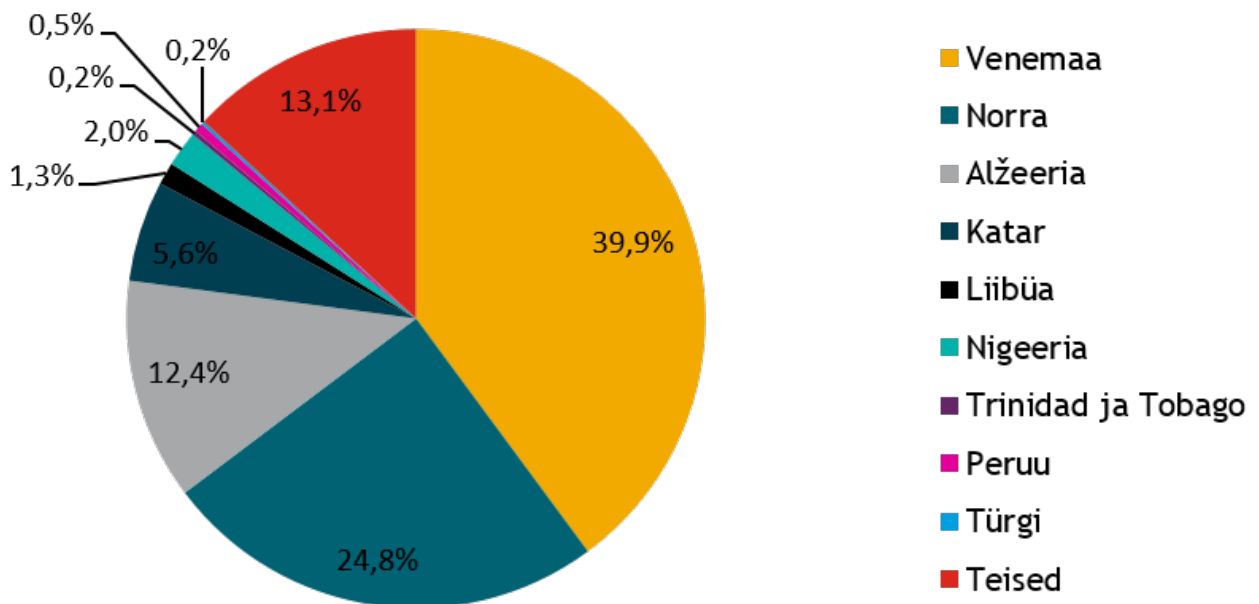
1. energiajulgeolek, solidaarsus ja usaldus (tarnete mitmekesistamine, koostöö varustuskindluse tagamiseks, Euroopa suurem roll ülemaailmsel energiaturul);
2. täielikult integreeritud Euroopa energiaturg (turgude ühendamine energiasüsteemide vaheliste ühenduste abil, energia siseturu meetmete rakendamine ja ajakohastamine, piirkondlik koostöö, võimalus kontrollida oma tarbimist ja vabalt valida energiamüüjat);
3. energiatõhusus, mis aitab vähendada nõudlust (energiatõhusus elamumajanduses ja transpordisektoris);
4. majandusest tuleneva CO₂ heite vähendamine (kasvuhoonegaaside 40% vähendamise eesmärgi saavutamine, globaalses kliimapoliitikas kokku leppimine, toimiv heitkogustega kauplemise süsteem, taastuvenergeetika turupõhine edendamine);
5. teadusuuringud, innovatsioon ja konkurentsivõim

Energialiidu paketi vaimus on Elering juba alates elektri põhivõrgu omandilisest eraldamisest 2010. aastal toetanud seniste riigipõhiste energiaturgude ühendamist läbi piiriülese infrastruktuuri ja tarkvõrgu arendamise, heitkogustega kauplemise ja turureeglite harmoniseerimise. Eesmärgiks on tagada erinevate kütuste ja tehnoloogiate võrdne kohtlemine, sh liikmesriikide energiapoliitikate ühtlustamine. Ühtlustatud Euroopa võrgueeskirjade juurutamine on ühtse energia siseturu huvides.

Gaas on Euroopa Liidu energiavarustuses olulisel kohal. Üle 20% Euroopa energiatarbimisest tuleb maagaasist (joonis 1). Aastal 2016 imporditi Euroopa Liidus tarbitavast maagaasist ligi 70%. Joonis 2 näitab impordi osakaalu erinevatest riikidest aastal 2016. Suurimad impordiallikad Euroopa Liidu jaoks on Norra ning Venemaa. Gaasi allikate arv Euroopasse on mitmekülgne, eriti tulenevalt LNG terminalide potentsiaalst tarnida gaasi kogu maailma LNG turult.

Joonis 1 Euroopa energiakandjate osakaalud aastal 2016 (Eurostat nrg_100a)

Joonis 2 Maagaasi impordi osakaalud Euroopasse aastal 2016 (Eurostat nrg_124a)

¹ Leping allkirjastati 13.12.2007 Euroopa Liidu Ülemkogul Lissabonis ning jõustus kõikide liikmesriikide poolt ratifitseerimisprotsessi lõpetamisega 2009 aasta 1. detsembril